

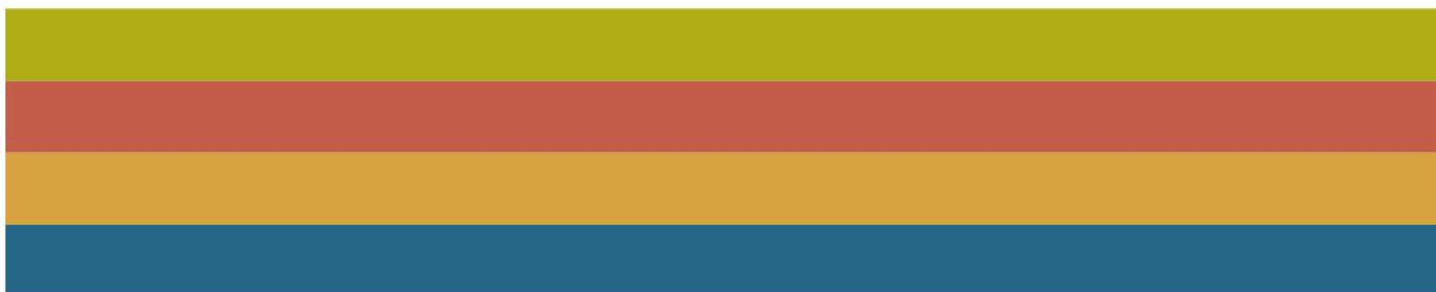


Commissie voor de  
**milieueffectrapportage**

# Versterking Lekdijk traject Culemborgs Veer – Beatrixsluizen

Tussentijds toetsingsadvies over het milieueffectrapport

17 juni 2021 / projectnummer: 3329



# 1 Advies in het kort

Het hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) wil de Lekdijk aan de noordzijde tussen Culemborgseveer en de Beatrixsluis (Nieuwegein) versterken, omdat de dijk niet voldoet aan de huidige veiligheidseisen. Voor het besluit hierover wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld, waarbij onderscheid wordt gemaakt in twee fasen. In de eerste fase wordt een keuze gemaakt voor een voorkeursalternatief, dat in de tweede fase gedetailleerd wordt uitgewerkt. De Provincie Utrecht heeft de Commissie gevraagd te adviseren over het 'MER deel 1', dat is opgesteld voor de keuze van het voorkeursalternatief.

## **Wat blijkt uit het MER deel 1?**

Het MER deel 1 laat voor het traject Culemborgseveer – Beatrixsluis verschillende oplossingen zien: binnenwaartse versterking, een combinatie van een binnenwaartse en buitenwaartse versterking en oplossingen die uitgaan van een constructie (damwand). Deze oplossingen hebben verschillende effecten op vooral natuur, landschap en cultuurhistorie (inclusief archeologie). Vanwege de aanwezigheid van elementen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie in dit gebied is veel aandacht besteed aan mogelijke effecten daarop, in de vorm van een 'Heritage Impact Assessment' (HIA).

Het voorkeursalternatief (VKA) bestaat uit een combinatie van de onderzochte oplossingsrichtingen, waarbij in veel gevallen voor een oplossing met constructie is gekozen. De negatieve effecten daarvan op natuur, landschap en cultuurhistorie zijn relatief beperkt. Het VKA zal in de planuitwerkingsfase verder worden uitgewerkt en geoptimaliseerd. Het MER wordt in die fase aangevuld met de benodigde detailinformatie.

## **Wat is het advies van de Commissie?**

Het MER deel 1 (verder: 'MER') en de Nota VKA zijn gepubliceerd via een website van HDSR, waardoor belanghebbenden tijdig geïnformeerd zijn en de gelegenheid krijgen hun mening te geven. Het feit dat de Commissie tussentijds is gevraagd te adviseren geeft aan dat belang wordt gehecht aan de rol van het milieu bij de keuze van het VKA.

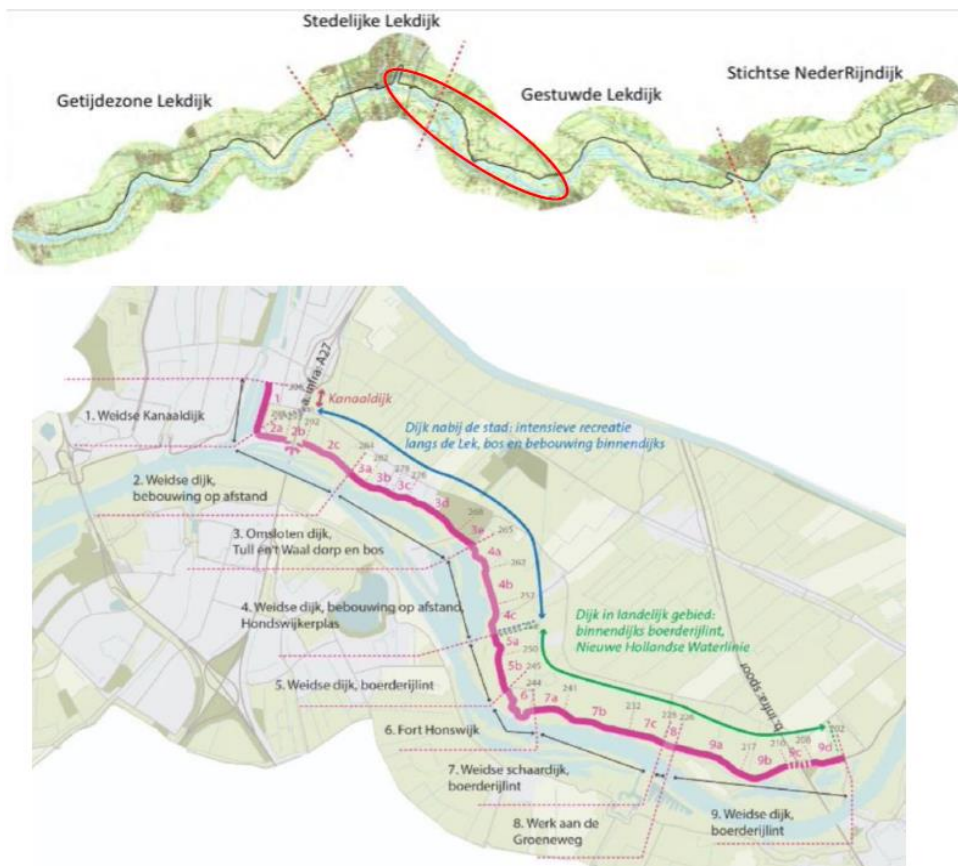
Het MER bevat vooral veel informatie over het gehanteerde beoordelingskader, de werkwijze en de effecten van de drie onderzochte alternatieven en het voorkeursalternatief. Door de gekozen opbouw van het MER – met veel opsommingen en scoretabellen – is het rapport lastig te doorgronden en weinig publieksvriendelijk. De effecten van de alternatieven zijn in het MER integraal beoordeeld voor het gehele dijktraject, waardoor locatiespecifieke informatie per dijkvak ontbreekt.

De Nota VKA bevat meer informatie over de achtergronden van het project, de opgave voor de dijkversterking en de te nemen maatregelen. De 'factsheets' per dijkvak geven wel locatiespecifieke informatie over de te nemen maatregelen en de effecten daarvan. Voor een goed overzicht van de veiligheidsopgave, de te nemen maatregelen per dijkvak en de effecten daarvan moeten naast het MER dus ook de Nota VKA en de factsheets worden gelezen. De HIA is van goede kwaliteit en geeft een volledig en overzichtelijk beeld van de aanwezige waarden, de effecten daarop en effectbeperkende maatregelen.

De Commissie concludeert echter dat in het MER deel 1 nog informatie ontbreekt of onduidelijk is, die mogelijk van belang is voor de keuze van het VKA. Het gaat om de volgende punten:

- Uit het MER en de Nota VKA zijn de achtergronden van de veiligheidsopgave nog niet volledig duidelijk. Daardoor kan nog niet worden beoordeeld welke ingrepen minimaal noodzakelijk zijn om aan de veiligheidsnormen te voldoen. Dit is met name van belang voor het onderdeel 'afschuiving grasbekleding binnentalud'. Het is onduidelijk in hoeverre de hiervoor voorgenomen taludverflauwing<sup>1</sup> nodig is om te voldoen aan de waterveiligheidsnorm. Dit is van belang omdat taludverflauwingen ook een wens zijn van het waterschap vanuit beheerogpunt. Vooral vanwege de negatieve gevolgen voor het landschap moet de 'beheerbaarheid' volgens de Commissie los beoordeeld worden van de waterveiligheidsopgave.
- Naast de genoemde taludverflauwing zijn in het MER 'meekoppelkansen' voor onder andere natuur, recreatie en waterkwaliteit (de zogenaamde 'gebiedsopgave') benoemd als mogelijk onderdeel van het VKA. De effecten hiervan zijn echter nog niet beoordeeld. Hierdoor zijn de kansen en risico's ervan nog niet duidelijk.

De Commissie adviseert om deze informatie aan te vullen voordat het besluit over het VKA wordt genomen.<sup>2</sup>



Figuur 1: aanduiding plangebied en indeling dijkvakken (bron: samengesteld uit MER deel 1 en bijlagen)

<sup>1</sup> In het ontwerp is voor een deel van het dijktracé taludverflauwing opgenomen en overwogen wordt dit voor het gehele tracé te doen.

<sup>2</sup> Indien besloten wordt het betrekken van deze aanvullende informatie door te schuiven naar de planuitwerkingsfase, moet er in het planproces rekening mee worden gehouden dat dit kan leiden tot heroverweging van (delen van) het VKA, inclusief een nadere onderbouwing daarvan.

### **Achtergrond**

*De dijkversterking Culemborgseveer – Beatrixsluis is onderdeel van het project Sterke Lekdijk, dat betrekking heeft op de noordelijke Lekdijk tussen Amerongen en Schoonhoven. Dit 55 kilometer lange traject is onderverdeeld in zeven dijktrajecten waarvoor aparte besluiten worden genomen. Voor de dijkversterking Culemborgseveer – Beatrixsluis wordt door HDSR een Projectplan Waterwet opgesteld of – afhankelijk van de planning en de invoering van de Omgevingswet – een projectbesluit. Dit projectplan/projectbesluit moet worden goedgekeurd door het College van Gedeputeerde Staten (GS) van de Provincie Utrecht. Voor de goedkeuring van dit besluit wordt op grond van het Besluit milieueffectrapportage (categorie D3.2., wijziging van een primaire waterkering) een m.e.r.-procedure doorlopen.*

*Voor de besluitvorming wordt – zoals voor alle projecten die onderdeel vormen van het hoogwaterbeschermingsprogramma – het MIRT-spelregelkader gevolgd.<sup>3</sup> De m.e.r.-procedure maakt onderdeel uit van de verkenningsfase en de planuitwerkingsfase. Binnen deze fasen vindt op verschillende momenten besluitvorming plaats. Aan het einde van de verkenningsfase wordt de keuze voor het Voorkeursalternatief (VKA) bekrachtigd in een Nota VKA, die zal worden vastgesteld door het Algemeen Bestuur van HDSR. Dit advies heeft betrekking op het besluit over de Nota VKA. Het VKA wordt in de planuitwerkingsfase verder uitgewerkt, waarna het projectplan of projectbesluit wordt opgesteld en goedgekeurd.*

### **Waarom een advies?**

*De provincie Utrecht heeft de Commissie gevraagd om advies over het MER deel 1, ten behoeve van de keuze van het voorkeursalternatief. De onafhankelijke Commissie m.e.r. is bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. De Commissie schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht – besluit over de goedkeuring van het projectplan of projectbesluit.*

*De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt door nummer 3329 op [www.commissiemer.nl](http://www.commissiemer.nl) in te vullen in het zoekvak.*

## **2 Toelichting op het advies**

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en geeft zij aanbevelingen voor de besluitvorming over het VKA en voor de planuitwerkingsfase, waarin het VKA verder wordt uitgewerkt.

### **2.1 Presentatie MER en Nota VKA**

Het project Culemborgseveer – Beatrixsluis (CUB) is een van de deelprojecten van het overkoepelende project Sterke Lekdijk. Voor andere deelprojecten waarover de Commissie advies heeft uitgebracht – Wijk bij Duurstede–Amerongen (WAM) en Salmsteke – Schoonhovenseveer (SAS) – is gekozen voor een digitale en interactieve presentatie van het MER en de Nota VKA via een website van HDSR. Hoewel deze wijze van presentatie ook nadelen heeft, geeft de webversie veel nuttige informatie ‘op maat’ en kan goed aangesloten

<sup>3</sup> MIRT staat voor Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport. Het MIRT bevat plannen en projecten waarin het Rijk samenwerkt met andere (regionale) overheden en partijen. Het MIRT-“spelregelkader” maakt onderscheid in een aantal vaste beslismomenten: Startbeslissing, Verkenning, Voorkeursbeslissing, Planuitwerking, Projectbeslissing, Realisatiefase en Opleveringsbeslissing.

worden op de specifieke informatiebehoefte van de verschillende doelgroepen. Door in te zoomen op kaartmateriaal of visualisaties kan de lezer informatie tot op zijn of haar eigen gewenste detailniveau bekijken.

Voor het project Culemborgseveer – Beatrixsluis is niet voor deze werkwijze gekozen. De Nota VKA, het MER, de HIA en factsheets zijn als losse documenten beschikbaar. Het MER gaat vooral in op de onderzochte alternatieven en bevat veel opsommingen en scoretabellen, inclusief toelichtingen daarop. Door de gekozen opbouw van het MER is het rapport lastig leesbaar en weinig publieksvriendelijk. De effecten van de alternatieven zijn in het MER integraal beoordeeld voor het gehele dijktraject, waardoor locatiespecifieke informatie, over de effecten en te maken afweging per dijkvak, ontbreekt. Voor deze informatie moeten de losse ‘factsheets’ worden geraadpleegd, die niet actief openbaar zijn gemaakt via de website van HDSR.

De Commissie beveelt aan om in de planuitwerkingsfase specifiek aandacht te besteden aan de leesbaarheid en toegankelijkheid van het MER en de overige stukken. Denk daarbij aan verhelderende kaarten, profielen en visualisaties en een compleet overzicht van de aanleiding, ambities, alternatieven en varianten, effecten en mitigerende maatregelen. Voor de herkenbaarheid en samenhang tussen de Sterke Lekdijk geeft de Commissie in overweging om dezelfde lijn te volgen in alle deelprojecten.

## 2.2 Doelstellingen en meekoppelkansen

### Projectdoelstellingen

De aanleiding voor het project Sterke Lekdijk is het feit dat de dijk niet meer voldoet aan de veiligheidsnormen. De veiligheidsopgave vormt daarmee logischerwijs een belangrijk uitgangspunt voor de selectie van ‘kansrijke oplossingen’. Bij de start van de procedure is aangegeven dat hiervoor ook andere randvoorwaarden en uitgangspunten gelden, namelijk randvoorwaarden uit wet- en regelgeving, eisen vanuit de scheepvaart en uitgangspunten en ontwerpprincipes uit het ruimtelijk kwaliteitskader.

In de Nota VKA is de projectdoelstelling als volgt gedefinieerd: *het realiseren van een waterveilige, toekomstbestendige en beheerbare waterkering, op basis van een zo breed mogelijk bestuurlijk en maatschappelijk gedragen projectplan, goed ingepast in de omgeving, met zo maximaal mogelijk maatschappelijke meerwaarde en een hoge mate van innovatie en duurzaamheid*<sup>4</sup>. In het MER is deze doelstelling vertaald naar vijf subdoelstellingen, waar de alternatieven aan zijn getoetst.

Deze projectdoelstelling sluit in beginsel aan bij de beoogde integrale aanpak van de deelprojecten voor de Sterke Lekdijk.<sup>5</sup> Terecht wordt in het MER en vooral in de HIA veel aandacht besteed aan het voorkomen van negatieve effecten op de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Toch is de Commissie van mening dat ambities voor het realiseren van maatschappelijke meerwaarde en de voordelen van een integrale aanpak van de Sterke Lekdijkprojecten nog weinig uit het MER blijken. Zij beveelt aan om in de planuitwerkingsfase

---

<sup>4</sup> Duurzaamheid is in dit geval vertaald naar (1) Ruimtelijke kwaliteit (inpassing, meekoppelkansen, gebiedsontwikkeling), (2) Circulaire economie en (3) Klimaat en energie.

<sup>5</sup> Een voordeel van de integrale aanpak – naast eenduidigheid – kan zijn dat aspecten die de schaal van het deelgebied overstijgen meer aandacht kunnen krijgen. Dit kan bijvoorbeeld gelden voor landschappelijke kenmerken, natuurwaarden en verkeer. Voor het project is dan ook een gezamenlijk ruimtelijk kwaliteitskader opgesteld, waarin kernkwaliteiten en ontwerpprincipes zijn vastgelegd. Ook is voor het gehele project een Strategische Nota van uitgangspunten vastgesteld en wordt door middel van een ‘Bestuurlijke Tafel Sterke Lekdijk’ en een onafhankelijk team Omgevingskwaliteit voorzien in een integrale visie en aanpak.



deze mogelijkheden – die als meekoppelkansen in de Nota VKA worden genoemd – verder te onderzoeken. Daarbij zijn met name de kans voor natuurontwikkeling in de uiterwaarden en de kans om de inundatiesluis van de Hollandse Waterlinie te herstellen van belang. De inlaatsluis bij Fort Honswijk is een essentieel onderdeel van de Hollandse Waterlinie, dat bij de vorige dijkversterking is verdwenen.

### **Veiligheidsopgave**

De veiligheidsopgave is op hoofdlijnen beschreven in de Nota VKA. Hieruit blijkt dat deze in een aantal stappen is aangescherpt op basis van nader onderzoek. Uit de documenten is niet op te maken of in het vervolgtraject nog nadere aanscherpingen van de opgave te verwachten zijn. Dit is van belang omdat de resterende veiligheidstekorten die met grondoplossingen worden opgelost op grond van de in dwarsprofielen weergegeven versterkingsmaatregelen vaak beperkt lijken te zijn. Met andere woorden: de benodigde ingrepen aan de dijk om aan de veiligheidseisen te voldoen lijken beperkt.

Uit de Nota VKA blijkt dat er door de nadere analyses ook een opgave is bijgekomen op basis van het faalmechanisme ‘afschuiving grasbekleding binnentalud’.<sup>6</sup> De Commissie mist hiervoor echter een voldoende onderbouwing. Dit mechanisme is zelden of nooit de drager van een versterkingsopgave.

### **Taludverflauwing**

Uit het MER blijkt dat voor het deel van het dijktracé waarvoor een veiligheidsopgave geldt, is uitgegaan van het verflauwen van het binnentalud van de dijk naar 1:3 om het faalmechanisme ‘afschuiving grasbekleding binnentalud’ op te lossen. Voor het traject waar geen sprake is van een versterkingsopgave is aangegeven dat in de planuitwerkingsfase wordt besloten of de taludverflauwing daar ook wordt toegepast. De taludverflauwing is in dat deeltraject niet noodzakelijk voor de waterveiligheid, maar is vooral een wens van het Hoogheemraadschap vanuit beheeroogpunt.

Bij de toetsing van de alternatieven aan het doelbereik is een van de criteria ‘een waterveilige, toekomstbestendige en beheerbare kering’. Omdat alle alternatieven aan de waterveiligheidsnorm voldoen, komt toetsing aan dit criterium feitelijk neer op een oordeel over het beheer. De taludverflauwing neemt hierdoor een relatief belangrijke plek in bij de toetsing aan dit criterium. Uit het MER blijkt dat de taludverflauwing negatieve effecten heeft voor het landschap (zie § 2.3.3 van dit advies).

Het is daarom volgens de Commissie noodzakelijk dat de afweging over de taludverflauwing voor het gehele dijktracé wordt losgekoppeld van het voldoen aan de veiligheidsdoelstelling. Het ligt voor de hand dat de afweging over de beheermaatregelen in de planuitwerkingsfase plaatsvindt.

### **Kansen voor natuur**

In het MER (p. 61) is een kaart opgenomen met de zogenaamde gebiedsopgave. Daarin is een aantal kansen voor natuurontwikkeling opgenomen, waaronder een natte natuurzone aan de dijkteem, aanleg van een geul in het kader van de Kaderrichtlijn Water, ontwikkeling uiterwaarden en ecologische verbindingen. De (positieve) effecten van deze maatregelen

---

<sup>6</sup> Op pag. 12 van de nota VKA wordt gesteld “Deze aanvullende beoordelingen en aanscherpingen van de eerdere beoordeling hebben ertoe geleid dat een groot aantal dijkvakken ten westen van Fort Honswijk zijn afgekeurd op het faalmechanisme afschuiving grasbekleding binnentalud. Daarnaast voldoet nu over een strekking van 40m de hoogte van de grondwal bij Fort Honswijk niet. Wanneer een boom zou omwaaien kan een kuil ontstaan, waardoor de minimaal vereiste hoogte van de kering niet meer aanwezig is.”

komen in het MER echter niet of nauwelijks tot uitdrukking. Daarmee maakt het MER nog niet duidelijk in hoeverre met dit project ambities voor natuur gerealiseerd kunnen worden.

In de Nota VKA lijken niettemin veel voorstellen uit het kaartje te worden overgenomen. Omdat een effectbeschrijving van de meekoppelkansen ontbreekt is het lastig om de balans tussen de huidige natuurwaarden en de ontwikkelingskansen te maken. Dat is belangrijk, omdat in dit dijktraject vrijwel het gehele buitendijkse gebied als UNN is aangewezen. Het verloren gaan van een bestaand UNN-type moet daarbij worden afgewogen tegen het ontwikkelen van een nieuw type. Een bestaand graslanddoeltype moet dan bijvoorbeeld worden afgewogen tegen een te ontwikkelen moerastype. Het is belangrijk daar een goed beoordelingskader voor te hebben, waarbij naast bestaande waarden ook zeldzaamheid, potentiële diversiteit en kenmerkendheid van een buitendijks type in beschouwing moet worden genomen. Nu worden er dus wezenlijke ontwikkelingen in het VKA opgenomen die niet zijn beoordeeld.

De Commissie adviseert om voorafgaand aan het besluit over het VKA<sup>7</sup>:

- de aard en omvang van veiligheidsopgave voor de verschillende dijkvakken nader te onderbouwen;
- de alternatieven hier expliciet per dijkvak aan te toetsen, zodat duidelijk wordt welke ingrepen minimaal noodzakelijk zijn om aan de waterveiligheidsnorm te voldoen;
- de afweging over taludverflauwing los te beschouwen van de veiligheidsopgave als deze niet nodig is om aan de waterveiligheidsnorm te voldoen;
- de effectbeoordeling van de alternatieven hierop aan te passen; dit betekent dat de effecten van de noodzakelijke veiligheidsmaatregelen los van de effecten van de beheermaatregelen worden beoordeeld;
- een nadere toelichting te geven op de onderdelen van de gebiedsopgave en te analyseren welke positieve effecten hiermee voor natuurwaarden behaald kunnen worden.

Voor de planuitwerkingsfase beveelt de Commissie aan om de ontwerpvrijheid te benutten die de overstromingskansbenadering biedt om negatieve effecten zoveel mogelijk te voorkomen. De ontwerpkeuzes strekken enkel tot aanbeveling: ze bieden houvast, maar het zijn geen wettelijke voorschriften.

## 2.3 Effectbeoordeling

### 2.3.1 Algemeen

In het MER zijn de effecten van de drie alternatieven beoordeeld voor het gehele dijktracé. Daardoor geeft het MER niet of nauwelijks informatie over verschillen tussen dijkvakken.<sup>8</sup> Dat deze verschillen er wel zijn blijkt uit de factsheets, die als bijlage bij het MER zijn gevoegd. De informatie uit de factsheets is dus nodig voor een meer locatiespecifiek inzicht in de effecten en de te maken afweging per dijkvak.

In de overzichtstabellen waarin de drie alternatieven zijn vergeleken is het voorkeursalternatief niet opgenomen. Het VKA, dat bestaat uit een combinatie van de drie

<sup>7</sup> Zoals reeds aangegeven in hoofdstuk 1 van dit advies: indien besloten wordt deze aanvullende informatie pas te betrekken bij de nadere uitwerking van het VKA in de planuitwerkingsfase, is niet uit te sluiten dat het VKA moet worden heroverwogen op basis van de aanscherping van de veiligheidsopgave. Het is belangrijk om hiermee in het planproces rekening te houden en de wijzigingen in het VKA goed te onderbouwen.

<sup>8</sup> In de toelichtende tekst wordt soms wel specifiek, maar summier verwezen naar effecten per dijkvak. Uit de tabellen blijkt geen onderscheid naar dijkvakken.

alternatieven, is in een apart hoofdstuk beoordeeld. Dat maakt het lastig om het VKA te vergelijken met de oorspronkelijke alternatieven. Wat bijvoorbeeld opvalt is dat 'kansrijk alternatief 1' op de projectdoelstellingen hoger scoort dan het VKA.

Verder is niet navolgbaar dat het alternatief met constructies (alternatief 1) positief wordt beoordeeld op het aspect duurzaamheid.<sup>9</sup> Dit is van belang voor de keuze van het VKA, aangezien onder andere op basis van deze beoordeling in veel gevallen voor een constructie is gekozen in plaats van een oplossing in grond. Over het algemeen worden oplossingen in grond als meer duurzaam beoordeeld dan constructies met stalen damwanden, mede gelet op de toekomstige aanpasbaarheid.

De Commissie adviseert om, voorafgaand aan het besluit over het VKA, nadere uitleg te geven aan de beoordeling van de alternatieven op het aspect duurzaamheid.

## 2.3.2 Natuur

### Effecten op beschermde natuurgebieden en soorten

De effecten van de alternatieven op natuur zijn voor de keuze van het voorkeursalternatief voldoende beschreven in het MER en een apart bijlagerapport.<sup>10</sup> Uit het MER en de bijlage blijkt dat alle alternatieven in meer of mindere mate negatieve gevolgen hebben voor het Natura 2000-gebied Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden Lek), beschermde soorten, het Utrechts Natuurnetwerk (UNN) en bomen en houtopstanden. Het alternatief met constructie (alternatief 1) heeft over het algemeen de minst negatieve effecten.

Op basis van het MER en het bijlagerapport kan geconcludeerd worden dat in de planuitwerkingsfase:

- a) voor het voorkeursalternatief een voortoets en mogelijk een Passende beoordeling moet worden opgesteld, vooral met het oog op de effecten stikstofdepositie in de realisatiefase. Hieruit moet blijken of – met mitigerende maatregelen – aantasting van de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden kan worden voorkomen. Als dit niet het geval is moet de zogenaamde 'ADC-toets'<sup>11</sup> worden uitgevoerd.
- b) Voor aantasting van het UNN compensatiegebied(en)<sup>12</sup> aangewezen moeten worden.
- c) Voor enkele beschermde soorten ontheffing moet worden aangevraagd.<sup>13</sup>

De Commissie beveelt aan deze consequenties bij de nadere uitwerking van het VKA mee te nemen.

<sup>9</sup> Uit de toelichting blijkt dat 'minder werkzaamheden ter plaatse' beoordeeld wordt als duurzamer. Daarom scoort grondverzet (met veel transport) negatiever dan het plaatsen van een damwand. De Commissie is van mening dat dit een te beperkte definitie van het criterium duurzaamheid is.

<sup>10</sup> Verkennend onderzoek natuurwaarden CUB (2019). Ook het rapport "Noordelijke Rijn- en Lekdijk Amerongen – Schoonhoven Verkennend natuuronderzoek" uit 2015 bevat relevante informatie over habitat- en soortverspreiding.

<sup>11</sup> Deze houdt in: zijn er geen Alternatieven? Zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang? Worden de nodige Compenserende maatregelen getroffen? De ADC-toets maakt formeel geen deel uit van de Passende beoordeling.

<sup>12</sup> Als oppervlakteverlies van wezenlijke kenmerken en waarden van het UNN niet volledig kan worden gemitigeerd, leidt dit tot een significante aantasting daarvan. Verlies aan omvang en/of kwaliteit moet in dat geval tijdig gecompenseerd worden. Hiervoor moet de "Nee-tenzij toets" uit de Omgevingsverordening van de provincie Utrecht doorlopen worden.

<sup>13</sup> Uit de rapporten blijkt dat er in dit traject waarnemingen zijn van meervleermuis, kamsalamander, bever, rivierprik, bittervoorn, grote modderkuiper en rivierdonderpad.



### 2.3.3 Landschap

Zoals eerder aangegeven zijn de alternatieven in het MER integraal beoordeeld voor het gehele dijktraject. Voor locatiespecifieke informatie over de landschappelijke effecten moeten daarom de factsheets per dijkvak worden geraadpleegd.

Doordat in veel dijkvakken voor een constructie-oplossing is gekozen is de impact van het VKA op het landschap over het algemeen beperkt. De Commissie merkt op dat de variant voor een buitendijkse oplossing bij dijkvak 5 negatief is beoordeeld op landschappelijke effecten. Dit lijkt niet geheel in lijn met de effectbeoordeling in andere Sterke Lekdijk deelprojecten, waar oplossingen met een buitendijks kleidek in combinatie met natuurontwikkeling positief scoorden vanuit het criterium 'de dijk als grens tussen verschillende landschappen'.

De grootste impact op het landschap heeft de voorgestelde verflauwing van het binnentalud. Deze maatregel scoort negatief op het criterium 'herkenbaarheid van de hoofdvorm van de dijk'. Het is echter niet goed navolgbaar dat deze maatregel (volgens de toelichting) juist positief scoort voor de continuïteit van het dijkprofiel. In de Nota VKA wordt als 'meekoppelkans' voorgesteld om zowel het binnentalud als het buitentalud van de dijk te verflauwen tot een helling van 1:3, ook in delen waar geen werkzaamheden worden uitgevoerd voor de waterveiligheid. Dit heeft een groot negatief effect op het landschap, dat nu in het MER buiten beeld blijft.

Zoals aangegeven in §2.2. adviseert de Commissie om, voorafgaand aan de keuze van het VKA, de effecten van de 'meekoppelkans' taludverflauwing als aparte maatregel te beoordelen.

### 2.3.4 Cultuurhistorie en archeologie

Met het oog op de mogelijke gevolgen voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) en overige cultuurhistorie is specifiek voor dit project een Heritage Impact Assessment (HIA) uitgevoerd.<sup>14</sup> Ook in het MER is aandacht besteed aan de effecten voor cultuurhistorie en archeologie.

In de HIA komen de potentiële effecten van de alternatieven voor de NHW en overige cultuurhistorische waarden (Middeleeuwse strokenverkaveling, monumentale gebouwen en beplanting) gedetailleerd in beeld. Geconcludeerd wordt dat veel van de potentiële effecten niet op zullen treden door de keuzes die in het VKA zijn gemaakt (veelal constructies in plaats van oplossingen in grond). Van de overgebleven effecten wordt gesteld dat deze aandacht behoeven bij de nadere detaillering van het ontwerp.

Indien wordt gekozen voor voorlandverbetering bij dijkvakken en 5a en 5b leidt dit tot verstoring van delen van het oudhoevig land, gekenmerkt door hoogteligging en verkaveling. In de HIA is geadviseerd ter plaatse van de verstoringen deze elementen terug te brengen en weer of beter beleefbaar te maken, in lijn met de aanbevelingen uit het Ruimtelijk Kwaliteitskader Dijkversterking Culemborgse Veer – Beatrixsluis.

De conclusies uit de HIA zijn helder en goed navolgbaar. Niet alle conclusies en aanbevelingen daaruit zijn echter terug te vinden in het MER (par. 5.3.9 en 6.3.9) of in de Nota VKA en factsheets. Dit betreft met name de noodzaak tot het nemen van mitigerende

<sup>14</sup> Heritage Impact Assessment Nieuwe Hollandse Waterlinie en overige cultuurhistorie Dijkversterking Culemborgse Veer – Beatrixsluis, 8 april 2021.

maatregelen om effecten op archeologische (verwachtings)waarden te voorkomen (voorlandverbetering 5a en 5b optie 2). Verder kan uit de HIA worden afgeleid dat een terrein met hoge archeologische waarde<sup>15</sup> is aangewezen als locatie die voor de uitvoering wordt gebruikt (transport en depot). Het is onduidelijk in hoeverre hiervoor alternatieve locaties beschikbaar zijn.

De Commissie beveelt aan om in de planuitwerkingsfase tijdig aandacht te besteden aan mogelijke ontwerpaanpassingen en andere maatregelen om effecten op cultuurhistorische en archeologische waarden te voorkomen of te mitigeren en om ambities voor cultuurhistorie te realiseren. De resultaten van de HIA en de factsheets bevatten hiervoor aanknopingspunten.

Bij de effectbeoordeling heeft de Commissie verder de volgende kanttekeningen:

- In het MER zijn in de beoordelingsmethodiek van deze fase veel aannames gedaan over de omvang en de locatie van monumenten, omdat het lastig bleek om aan volledige informatie te komen. De Commissie beveelt aan om in de planuitwerkingsfase te motiveren welke stappen zijn ondernomen om deze aannames te toetsen.
- De aanwezigheid van oudhoevig landschap is bepaald op basis van zichtbaarheid en buitendijkse ligging. Op deze manier worden afgedekte landbouwgronden niet geïdentificeerd en wordt binnendijks oudhoevig landschap niet meegenomen. De Commissie beveelt aan hier in de planuitwerkingsfase alsnog aandacht aan te besteden.

---

<sup>15</sup> AMK-terrein met monumentnummer 45473, een terrein van zeer hoge archeologische waarde waarop de overblijfselen van een middeleeuwse kerk zijn vastgelegd.

## **BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing**

### **Toetsing door de Commissie**

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep in een eerdere fase het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

### **Samenstelling van de werkgroep**

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Yttje Feddes

drs. Sjef Jansen

dr. ir. Ruben Jongejan

drs. Pieter Jongejans (secretaris)

dr. Heleen van Londen

ir. Kees Slingerland (voorzitter)

### **Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld**

Goedkeuring van projectplan Waterwet of projectbesluit (na inwerkingtreding van de Omgevingswet).

### **Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?**

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit D03.2, "wijziging van een primaire waterkering". Daarom wordt een project-MER opgesteld.

### **Bevoegd gezag besluit**

Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht.

### **Initiatiefnemer besluit**

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden.

### **Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?**

Het bevoegd gezag heeft de Commissie in deze fase niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

### **Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?**

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op [www.commissiemer.nl](http://www.commissiemer.nl) projectnummer [3329](#) in te vullen in het zoekvak.

**Commissie voor de milieueffectrapportage**  
A. v. Schendelstraat 760  
3511 MK Utrecht

t 030-2347666  
e [mer@eia.nl](mailto:mer@eia.nl)  
w [commissiemer.nl](http://commissiemer.nl)

